

HZ. PEYGAMBER'İN SAHÂBEYLE İLETİŞİMİ İÇTEN ve SAMİMİ DOSTLUK

عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ: كَانَ كَلَامُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ كَلَامًا فَصْلًا يَفْهَمُهُ
كُلُّ مَنْ سَمِعَهُ.

Hz. Âiše şöyle demiştir:
“Resûlullah’ın (sav) konuşması,
işiten herkesin anlayabileceği kadar açık seçikti.”

(D4839 Ebû Dâvûd, Edeb, 18)

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ:
كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعِيدُ الْكَلِمَةَ ثَلَاثًا لِيُتَعَقَلَ عَنْهُ.

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَخَوَّنَا بِالْمَوْعِظَةِ فِي الْأَيَّامِ،
كَرَاهَةَ السَّامَةِ عَلَيْنَا.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ:
“...أُعْطِيتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ...”

عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ الْحَكَمِ السُّلَمِيِّ قَالَ: ... مَا رَأَيْتُ مُعَلِّمًا قَبْلَهُ وَلَا بَعْدَهُ أَحْسَنَ
تَعْلِيمًا مِنْهُ فَوَاللَّهِ مَا كَهَرَنِي وَلَا ضَرَبَنِي وَلَا شَتَمَنِي قَالَ ”إِنَّ هَذِهِ الصَّلَاةَ لَا
يَصْلُحُ فِيهَا شَيْءٌ مِنْ كَلَامِ النَّاسِ إِنَّمَا هُوَ التَّسْبِيحُ وَالتَّكْبِيرُ وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ.“

Enes b. Mâlik şöyle demiştir: “Resûlullah (sav), (kolayca) anlaşılın diye sözlerini (bazen) üç kez tekrar ederdi.”

(T3640 Tirmizî, Menâkıb, 9)

İbn Mes'ûd şöyle demiştir: “Peygamber (sav) bizleri usandırmamak amacıyla vaaz için belli günler kollardı.”

(B68 Buhârî, İlim, 11; M7127 Müslim, Sıfâtü'l-münâfıkın, 82)

Ebû Hüreyre'den nakledildiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “...*Bana sözün özü verildi...*”

(M1167 Müslim, Mesâcid, 5: B2977 Buhârî, Cihâd, 122)

Muâviye b. Hakem es-Sülemî (namazda konuştuğu ve ashâbın tepkisini aldığı zaman olanları) şöyle anlatmaktadır: “...Ne ondan önce ne de sonra daha güzel öğreten birini gördüm. Vallahi Resûlullah beni ne azarladı ne bana vurdu ne de hakaret etti. Sadece, ‘*Bu namazda insan kelâmı konuşulmaz. Namaz ancak tesbih, tekbir ve Kur’an okumaktır.*’ dedi.”

(M1199 Müslim, Mesâcid, 33)

M

édine'ye hicretin üzerinden birkaç yıl geçmişti. Başta bedeviler olmak üzere bazı insanların lüzumlu lüzumsuz sorular sormaları sıkıntı oluşturmaya başlamıştı. Bunun üzerine hicrî altıncı senede inen Mâide sûresindeki, “*Ey iman edenler! Açıklandığı takdirde sizi üzecek olan şeylere dair soru sormayın!*”¹ âyetiyle Hz. Peygamber'e gereksiz sorular sorulması yasaklanmıştı. Bu âyetin inmesinden sonra soru sormayan ama yeni şeyler öğrenme arzusuyla tutuşan sahâbiler, bu yasaktan haberi olmayan birinin gelip soru sormasını beklemek durumunda kalmıştı. İşte böyle bir ortamda şahit olduğu bir diyalogu Enes b. Mâlik şöyle anlatıyor:

“Çölden bir bedevînin gelip Allah Resûlü'ne soru sorması hoşumuza giderdi. Resûlullah (sav) bir gün kalktı ve halka vaaz ve nasihat etmekteydi. O esnada bir bedevî çıkageldi. Hiç beklemeden gür sesiyle zihnini günlerdir meşgul eden sorusunu sordu: “Ey Allah'ın Resûlü! Kıyamet ne zaman kopacak?” Bu soruyu işiten Allah Resûlü'nün yüzü asıldı. Biz ona: “Otur! Bak Allah Resûlü'ne hoşlanmadığı bir şeyi sordun!” dedik. Adam aynı soruyu tekrar sordu. Peygamberimizin yüz ifadesi daha da değişti. Bunun üzerine biz adamı oturttuk. Adam üçüncü defa kalktı ve soruyu bir kez daha tekrarladı.²

Tam o sırada namaz vakti geldi ve namaz için kâmet getirildi. Allah Resûlü namazı kıldırıdıktan sonra döndü ve “*Kıyametin ne zaman kopacağını soran kişi nerede?*” dedi. Adam, “Benim ey Allah'ın Resûlü (buradayım)!” dedi. Allah Resûlü, “*Peki, sen onun için ne hazırladın?*” diyerek soruya soruyla karşılık verdi. Adam, “Ben, onun için pek fazla (nafile) namaz, oruç ve zekât hazırlayamadım. Fakat ben, Allah ve Resûlü'nü (çok) seviyorum!” dedi. Bu cevap üzerine Rahmet Peygamberi, “*Kişi sevdiğiyle beraberdir ve sen de sevdiklerinle beraber olacaksın!*” buyurdu.³

Nebî (sav) ile ashâbı arasındaki iletişimin güzel bir örneğidir yukarıda anlatılanlar. Soruyu soran bir bedevî, sorunun muhatabı Allah Resûlü, soru ise bir beşer olan Hz. Peygamber'i aşan bir mesele idi. Muhatablarının seviyesini, ilgi alanlarını, merak ettikleri hususları, öncelikli ihtiyaçlarını daima dikkate alan o büyük rehber, karşısındaki şahsın çölden geldiğinin farkındaydı. Israrla sorulan bu sorunun cevabını zaten Allah'tan başka kimse bilemezdi.⁴ Muhtemelen Allah Resûlü'nün

¹ Mâide, 5/101.

² HM12733 İbn Hanbel, III, 167.

³ M6715 Müslim, Birr, 164; T2385 Tirmizi, Zühd, 50; HM12036, HM13099, HM12722 İbn Hanbel, III, 105, 200, 166.

⁴ A'râf, 7/187.

yüzünün rengi de bundan dolayı değişmişti. Adama derhâl cevap vermek yerine, namaz kılıncaya kadar zaman kullanmayı tercih etti. Belki de o, böyle yapmakla hem kendisinin hem de ashâbın bu konuyu biraz düşünmelerine, cevaba hazır hâle gelmelerine imkân verdi. Kim bilir belki de bu kadar önemli bir konuda inebilecek vahyi bekledi. Namazı kırdırdıktan sonra hemen adama döndü. Sorduęu soruyu doğrudan cevaplamak yerine, ona karşı bir soru yöneltti. Adamdan aldığı cevaplardan hareketle, aslında onun neyi öğrenmek istediğini anlamaya çalıştı. Zira adam, kıyametin hangi gün, hangi ayda kopacağını değil kıyamet sonrasında kendi durumunun nasıl olacağını merak etmekteydi. O bilge Peygamber adama öyle bir cevap vermişti ki sadece o bedevînin değil bütün dostlarının merakını gidermişti. Hatta “Kişi, sevdiğiyle beraberdir.” mesajı, yalnızca ashâbı değil onu seven herkesi, sevinç ve ümide gark etmeye yetmişti. Nitekim hadisi nakleden Enes b. Mâlik, Efendimizin sözlerini duyduklarında hissettikleri sevinci şöyle ifade etmektedir:

“Biz İslâm’a girişimizden sonra Hz. Peygamber’in (sav) bu sözünden daha fazla hiçbir şeye sevinmemiştik!” Enes, sözlerine şöyle devam etmektedir: “Ben de Allah’ı, Resûlünü, Ebû Bekir’i ve Ömer’i seviyorum! Onların amelleri gibi amel edemediysem de onlarla beraber olmayı ümid ediyorum.”⁵

Peygamber Efendimizin kendisine, “Yâ Resûlallah, bir topluluğu sevdiği hâlde onlara kavuşamayan bir adam hakkında ne buyurursunuz?” diye sorulduğunda, “Kişi sevdiği ile beraberdir.” cevabını vermesi de bu müjdenin tüm Müslümanları kapsadığını göstermekteydi.⁶ Yine Ebû Zerr’in Efendimize, kendisini kastederek, “Yâ Resûlallah, bir topluluğu sevip onlar gibi amel edemeyen kimse hakkında ne buyurursunuz?” demesi üzerine Efendimiz, “Ey Ebû Zer! Sen sevdiğin kimse ile berabersin.” buyurmuştu. Bunun üzerine Ebû Zer, “Ben Allah ve Resûlünü (çok) seviyorum.” demiş, Efendimiz de, “Sen sevdiğin ile berabersin.” sözleri ile onu taltif etmişti.⁷

Efendimiz, bu kısacık ifadesi ile ‘Dünyada kim kimi severse, âhirette onunla beraber olacaktır!’ uyarısını yapmış olmaktadır. Yani, Allah için birbirlerini sevenler nasıl cennette beraber olacaklarsa, Allah düşmanlarını sevenler de âhirette onlar ile beraber olacaklardı. İşte bu kısa anlatı Hz. Peygamber’in insanlarla iletişimindeki samimiyetin bariz bir göstergesiydi.

Allah Resûlü, her şeyden evvel vahyin ilk muhatabıydı, diğer bir tabir ile Kur’an’ın ilk talebesiydi. Dolayısıyla, kullandığı dil, üslûp, kelimeler ve

⁵ M6713 Müslim, Birr, 163; M6715 Müslim, Birr, 164.
⁶ B6169 Buhâri, Edeb, 96, B6168 Buhâri, Edeb, 96.
⁷ D5126 Ebû Dâvûd, Edeb, 112-113; DM2815 Dârimî, Rikâk, 71.

kavramlar her şeyden evvel Kur'an vahyinin ürünüydü. Sözü uzatmaz, az, öz ve hikmetli sözler söylerdi. Genel olarak insanların kolayca anlayabilecekleri bir dil kullanırdı. İfade tarzı oldukça güçlü ama yorucu değildi. Cümleleri çoğu defa kısa ama anlaşılır bir tarzdaydı. Oldukça fasih, belîğ ve gayet akıcı bir üslubu vardı. Hz. Âişe'nin ifade ettiği gibi, "Resûlullah'ın (sav) konuşması, işiten herkesin anlayabileceği kadar açık seçikti."⁸ Enes b. Mâlik'in ifadesine göre de Resûlullah (sav) konuştuğu bir kelimeyi, dinleyen daha kolay anlansın diye bazen üç sefer tekrar ederdi.⁹ O, bir söz söylediği zaman kelimelerini saymak isteyen bir kimse sayabilirdi.¹⁰

Yine Allah Resûlü, çevresindekileri eğitmek öğretmek amacıyla da olsa sürekli konuşmaz, ashâbına uzun uzadıya nutuk çekmezdi. Ancak ihtiyaç duyduğunda ya da kendisine sorulduğunda belli açıklamalarda bulunurdu. Abdullah b. Mes'ûd'un ifadesine göre Allah Resûlü, ashâbını usandırmamak için vaaz ve nasihati belli günlerde yapardı.¹¹

Allah Resûlü, vereceği bildirinin en doğru bir şekilde yerine ulaşması için gerektiğinde mecaz, kinâye, istiâre, teşbih, mesel, kıssa gibi edebî sanatları kullanmayı ihmal etmezdi. Bazen dikkat çekici hitap ifadeleri, bazen muhataplara soru sorma, bazen önemli gördüğü cümleleri tekrarlama gibi hususları devreye sokarak meramını daha kolay anlatırdı. Sözleri sade ama akıcı idi, konuşmasına göre bazen ağır olsa da sıkıcı değildi. Nitekim bir rivayette Peygamberimiz, "Bana sözün özü verildi."¹² buyurmaktadır. İmam Buhârî bunu, "Yüce Allah'ın önceki kitaplarda bir ya da birkaç başlıkta yazılmış olan pek çok durumu tek bir başlıkta bir araya getirmesi" şeklinde Peygamberimize Kur'an'ın verilmesiyle açıklarken¹³ birçok âlim ise "cevâmiu'l-kelim" ifadesini, Hz. Peygamber'e özlü sözler söyleme kabiliyeti verilmesi şeklinde anlamışlardır.¹⁴ Buna göre Hz. Peygamber, kendisine verilen fesahat ve belâgat kabiliyetleri sayesinde mânâların derinliğine kolaylıkla nüfuz edebilmekte, daha önce gelen ilâhî kitaplardaki uzun bahisleri ve kendisine ilham edilen konuları hikmetli sözlerle kısaca ortaya koyabilmekteydi. Ayrıca, hem Kureyşli olması hem de Benî Sa'd yurdunda yetişmesi hasebiyle Allah Resûlü Arap'ın en fasih konuşanı olmakla iftihar etmekteydi.¹⁵

Büyük dil âlimlerinden Câhız, Hz. Peygamber'in dilini edebî açıdan şöyle tasvir etmiştir: "Hz. Peygamber'in sözleri, az harflerle çok anlamlar ifade eden, yapmacılıktan uzak, zorlamalardan berî idi. Dili kullanırken uzatılması gereken yerde uzatmış, kısa ve öz olması gereken yerde de çok

⁸ D4839 Ebû Dâvûd, Edeb, 18.

⁹ T3640 Tirmizî, Menâkıb, 9.

¹⁰ D3654 Ebû Dâvûd, İlim, 7.

¹¹ B68 Buhârî, İlim, 11;

M7127 Müslim, Sıfâtü'l-Münâfikîn, 82.

¹² M1167 Müslim, Mesâcid, 5; B2977 Buhârî, Cihâd, 122.

¹³ B7013 Buhârî, Ta'bir, 22.

¹⁴ AU25/37 Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, XXV, 37.

¹⁵ ST1/113 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 113-114; MK5437 Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir*, VI, 35.

veciz ifadelere başvurmuştu. Konuşmaları hikmet mirasına dayanan, ismetle donatılmış sözlerden ibaretti. Söyledikleri bizzat Allah tarafından teyit edilmiş ve beyan konusunda başarılı kılınmıştı. Allah, O'nun sözlerine muhabbet katmış ve onları kabule şayan kılmıştı. O, heybetle tatlılığı, özlü ifade ile güzel anlatıyı birlikte sunmuştu...¹⁶

Resûl-i Ekrem, neyi, nerede, ne zaman, nasıl anlatacağını iyi ölçtüğü gibi, hangi konuyu kimlere ne şekilde anlatacağını da iyi bilmekteydi.

Zaman zaman Medine'ye geldiği anlaşılan Süleymoğulları'ndan Muâviye b. Hakem es-Sülemî (ra) yaşadığı bir hatırasını şöyle anlatmaktadır: “Resûlullah (sav) ile namaz kılarken cemaatten biri aksırdı, ben de ‘Yerhamükâllâh!’ (Allah sana merhamet eylesin!) dedim. İnsanlar bundan rahatsız oldu ve bana ters ters baktılar. Bunu görünce ben, ‘Vay başıma gelenler! Ne oldu, neden öyle bakıyorsunuz?’ dedim. Bunun üzerine onlar, elleriyle dizlerini dövmeye başladılar. Beni susturmaya çalıştıkları için sustum. Nihayet Resûlullah namazını bitirdi. Annem babam uğruna feda olsun, ne ondan önce ne de sonra daha güzel öğreten birini gördüm. Valahi Resûlullah beni ne azarladı ne bana vurdu ne de hakaret etti. Sadece, ‘Bu namazdır; namaz kılarken konuşulmaz. Namaz ancak tesbih, tekbir ve Kur’an okumaktır.’ dedi.”¹⁷

Hz. Peygamber, muhataplarıyla ilişkilerinde karşısındaki şahsın hâlet-i ruhiyesini dikkate almakta, farklı sahâbilerden gelen aynı sorulara, soranın durumunu dikkate alarak farklı cevaplar vermekteydi. En üstün amelin ne olduğunu soran Abdullah b. Mes’ûd’a, “Vaktinde kılınan namaz.” derken¹⁸ Ebû Zerr’e ise “Allah’a iman ve O’nun yolunda cihad etmek.” şeklinde cevap veriyordu.¹⁹ Aynı şekilde Efendimizden tavsiye isteyen bir kişiye, “Allah’a inandım de, sonra da dosdoğru ol!” derken²⁰ asabiliğini dikkate alarak başka bir sahâbîye de kısaca, “Öfkelenme!” demekle yetiniyordu.²¹

Bazen anlattığı konunun ciddiyeti, vermek istediği bildirinin ehemmiyeti sebebiyle Hz. Peygamber heyecanlanmakta ve bu durum onun beden hareketlerine de yansımaktaydı. Nitekim böyle bir durumu genç sahâbilerden Câbir b. Abdullah şöyle anlatmaktadır: “Hz. Peygamber, kıyametten bahsettiği zaman yüzü kızarır, sesi yükselir, sanki bir orduyu uyarıyormuşçasına celallenirdi... Bir defasında işaret parmağıyla orta parmağını bitiştirerek: “Kıyamet ile ben, şu şekilde (yakın) gönderildim.” buyurdu.”²²

Bir başka konuşmasında cehennemden bahsederken cehennem ateşinden iki defa Allah’a sığınmış ve (âdeta onun ateşinden kaçarca-

¹⁶ CBS221 Câhız, *el-Beyân ve't-tebyîn*, s. 221.

¹⁷ M1199 Müslim, *Mesâcid*, 33.

¹⁸ M252 Müslim, *İmân*, 137.

¹⁹ M250 Müslim, *İmân*, 136.

²⁰ M159 Müslim, *İmân*, 62.

²¹ T2020 Tirmizî, *Birr*, 73; HM10012 İbn Hanbel, II, 466.

²² N1579 Nesâî, *Salâtu'l-İdeyn*, 22.

sına) yüzünü çevirmiş, sonra da “Yarım hurma ile de olsa kendinizi ateş-ten koruyun! Bunu bulamayan ise en azından güzel sözle kendini korusun!” buyurmuştur.²³

Hız. Peygamber risâlet hayatı boyunca insanlarla iletişimde hikmetli sözlerinin yanı sıra beden dilini de başarılı bir şekilde kullanmıştır. Muhatabları olan sahâbiler, ona olan bağlılıkları gereği, sadece onun sözlerini değil gerek günlük hayatında gerekse konuşmaları esnasında kullandığı beden diline de dikkat etmişlerdir. Hatta onun çevresiyle ilişkilerinde kimi zaman, sözsüz ve sessiz bir iletişim kurduğu da anlaşılmaktadır. Onun bazen sükût etmesi, bazen tebessüm etmesi, bazen de yüz renginin değişmesi, her hareketini ilgiyle izleyen ashâbına bazı imaları vermede yeterli olabilmekteydi. Bu imalardan bir kısmı ikrar/onay anlamını, bir kısmı ise hoşlanmama, rahatsız olma ve karşı çıkma anlamını taşımaktaydı. Allah Resûl’ünün beden diliyle verdiği bu tepkileri dikkate alan sahâbiler, derhâl gereğini yerine getirmekteydiler.

Bir gün Hız. Ömer’in, “Ey Allah’ın Resûlü! Kurayza’dan bir kardeşime uğradım. Bana Tevrat’tan bazı özlü sözler yazdı. Onları sana arz edeyim mi?” deyince Hız. Peygamber’in yüzünün rengi değişmiş, bunu fark eden sahâbî Abdullah b. Sâbit, “Resûlullah’ın yüzünü görmüyor musun?” diyerek Hız. Ömer’i uyarmış, bunun üzerine Hız. Ömer, “Rab olarak Allah’tan, din olarak İslâm’dan, Resûl olarak da Hız. Muhammed’den razı olduk.” deyince Hız. Peygamber’in yüzü gülmüştü...²⁴

Gerek günlük konuşmalarında gerekse hitabelerinde Hız. Peygamber’in beden dilinin en bariz göstergelerinden olan parmakları sıkça kullandığı görülmektedir. Meselâ, “Mümin, mümin için âdeta bir bina gibi birbirini destekler.” derken parmaklarını birbirine kenetlemiştir.²⁵ Müslümanların kardeş olduklarından ve birbirleri üzerindeki hak ve ödevlerinden bahsederken sözü takvaya getiren Allah Resûlü, takvanın kalbî bir tavır olduğunu belirtmek üzere üç defa, “Takva buradadır.” buyurmuş ve o esnada eliyle göğsüne işaret etmişti.²⁶

Yine işaret parmağıyla orta parmağını bitiştirerek yetimi himaye eden kişinin cennette kendisine ne denli yakın olacağını göstermişti.²⁷

Veda Hacci’nda irad ettiği meşhur hutbesinde tebliğ ettiği hususları ashâbın ikrar etmesi üzerine Hız. Peygamber, “Allâhümme’shed!” (Allah’ım sen şahid ol!) derken şehâdet parmağını üç defa havaya kaldırmış ve insanlara işaret etmişti.²⁸

²³ B6023 Buhâri, Edeb, 34.

²⁴ HM15958 İbn Hanbel, III, 471; MA10164 Abdürrezzâk, Musannef, VI, 113.

²⁵ B481 Buhâri, Salât, 88.

²⁶ M6541 Müslim, Birr, 32; HM8707 İbn Hanbel, II, 360.

²⁷ B5304 Buhâri, Talâk, 25; M7469 Müslim, Zühd, 42.

²⁸ M2950 Müslim, Hac, 147.

Rahmet Elçisi, insanlarla iletişiminde ellerini ve kollarını etkin bir şekilde kullanmaktaydı. Hz. Peygamber, İbn Ömer'in omzundan tutarak, "Dünyada bir garip veya yolcu gibi ol!" buyurmuştu.²⁹ Buradaki omzundan tutuş, samimiyet ve yakınlığı ifade ettiği gibi hem muhataba hem de bildiriye verilen önemi göstermekte, ayrıca, dinleyicinin ilgisini ve dikkatini toplamakta, daha iyi anlamasına katkı sağlamaktaydı.

Sevinçli hâli de sıkıntılı hâli de rahatlıkla Allah Resûlü'nün mübarek yüzünden okunurdu. Hz. Âişe'ye atılan çirkin iftira günlerindeki sıkıntısı nasıl yüzüne vurmuşsa Allah tarafından temiz olduğuna dair inen âyetleri müjdelerkenki sürûr hâli de yüzüne yansımıştı.³⁰

Aynı durum Tebük Savaşı'na çıkmaktan geri kalan ve günlerce kendisiyle konuşulmayan Kâ'b b. Mâlik'in bağışlandığına dair âyetleri müjdelerken de görülmüştü. Kâ'b, uzunca anlattığı kendi kıssasında, Hz. Peygamber dâhil herkesin kendisine küstüğü bu günlerinde, verdiği selâmı alıp almadığını anlayabilmek için Hz. Peygamber'in dudaklarını hareket ettirip ettirmediğini nasıl gözlediğini, onun yakınında namaz kıldığını ve Hz. Peygamber'in kaçamak bakışlarla kendisine baktığını, kendisi baktığında ise onun derhâl nasıl yüz çevirdiğini; Allah'tan gelen bağış müjdesini verirken ise "Yüzü sevinçten parlamaktaydı. Resûlullah (sav) neşelenince yüzü ay parçası gibi aydınlanırdı ve biz sevindiğini bundan anlardık." diyerek detaylı bir şekilde anlatır.³¹

Hz. Peygamber'in örtüsüne bürünmüş genç kızdan daha hayâli olduğunu belirten Ebû Saîd el-Hudrî, "Hoşlanmadığı bir şey gördüğünde biz bunu onun yüzünden anlardık." demektedir.³²

Genç sahâbilerden Abdullah b. Amr, ezberlemek kastıyla Resûlullah'tan (sav) işittiği her sözü yazıyordu. Onun bu durumunu gören Kureyşliler, Resûlullah'ın da bir beşer olduğunu, onun rıza hâlinde konuştuğu gibi gazap hâlinde de konuştuğunu hatırlatarak onu uyardılar. Bu uyarı üzerine yazma işini bırakan Abdullah, durumu Hz. Peygamber'e aktarınca Resûlullah (sav) ona, "Yaz! Nefsîm elinde olan Allah'a yemin ederim ki bu dudaklardan haktan başka bir şey sadır olmaz!" buyurdu.³³

Hz. Peygamber'in, iletişiminde mübarek başını da sıkça kullandığı anlaşılmaktadır. Bazen olumsuz cevap anlamına gelecek şekilde başını salladığı³⁴ ya da başını semaya diktiği³⁵ rivayet edilmektedir.³⁶

Son derece güzel olan yüzünü aydınlatan³⁷ ve görenleri hayran bırakan gülüşü, tebessüm şeklindeydi. Çok hoşlandığı bir durum karşısında bazen azı dişleri görünecek kadar güldüğü olurdu.³⁸

²⁹ B6416 Buhârî, Rikâk, 3.

³⁰ B4141 Buhârî, Meğâzî, 35.

³¹ M7016 Müslim, Tevbe,

53; B4678, B3556, B4418

Buhârî, Tefsîr, (Tevbe) 18,

Menâkıb, 23, Meğâzî, 80.

³² M6032 Müslim, Fedâil, 67;

B3562 Buhârî, Menâkıb, 23.

³³ D3646 Ebû Dâvûd, İlim, 3;

DM493 Dârimî, Mukaddime,

43.

³⁴ EM954 Buhârî, *el-Edebü'l-*

müfred, 330.

³⁵ N4688 Nesâî, Büyü', 98;

D4837 Ebû Dâvûd, Edeb, 18.

³⁶ EM954 Buhârî, *el-Edebü'l-*

müfred, 330.

³⁷ B5907 Buhârî, Libâs, 68.

³⁸ T3642 Tirmizî, Menâkıb,

10; D2269 Ebû Dâvûd,

Talâk, 31, 32.

Rahmet Elçisi, toplum içindeki yerine bakmaksızın hemen herkese karşı son derece ince ruhlu, edep ve tevazu sahibi idi. Şefkatli, merhametli bir baba samimiyeti içerisinde Medine cariyelerinden (hizmetçi kız çocuklarından) biri Hz. Peygamber'in elinden tutar, kendisini götürmek istediği yere götürünceye dek elini bırakmaz,³⁹ o da elini cariyenin elinden çekmezdi.⁴⁰ Nitekim onun bu mütevazı hâli Adî b. Hâtim'i derinden etkilemişti. İlk defa huzuruna çıktığında Hz. Peygamber'in hanımlar ve çocuklarla birlikte oturmasından hareketle, onun bir kral olmadığı sonucuna varmış ve bu durumdan etkilenerek derhâl Müslüman olmuştu.⁴¹

Ashâbına çok düşkün olan Rahmet Elçisi⁴² onlara karşı oldukça samimi davranmaktaydı. Hz. Peygamber'in kumandanlarından Cerîr b. Abdullah (ra) şöyle demiştir: “Müslüman olduğum günden beri Resûlullah (sav), beni kapıdan çevirmedi. Beni her gördüğünde mutlaka gülümserdi.”⁴³ Hz. Peygamber'in yakın dostlarından Huzeife b. Yemân'ın ifadesine göre ise Resûlullah (sav), ashâbından biriyle karşılaştığında onunla musâfaha yapar ve onun için hayır dua ederdi.⁴⁴

İnsanlarla iletişimde selâmlaşma çok önem arz etmekteydi. Bu konuda çok titiz olan Peygamberimiz, oynamakta olan çocuklara dahi mutlaka selâm verirdi.⁴⁵ Peygamberimiz zaman zaman çocuklarla oynar,⁴⁶ onların oyun ve oyuncaklarıyla yakından ilgilenir, özellikle kız çocuklarına özel bir ilgi, sevgi ve şefkat gösterirdi. Peygamberimizin çocukları okşayıp sırtına alması,⁴⁷ bağrına basması,⁴⁸ onlarla şakalaşması,⁴⁹ onun çocuklara karşı nasıl bir tutum sergilediği hakkında fikir vermektedir. O, çocukların dili ile konuşmakta, onların dünyalarına girerek sevgi dolu bir yaklaşım benimsemekteydi. Enes b. Mâlik'in kardeşi Ebû Umeyr'in bir serçe yavrusu vardı. Allah Resûlü, onunla konuşur ve ona, “*Ey Ebû Umeyr! Ne yaptı Nuğayr?*” diyerek kuşu sorardı.⁵⁰ Yine küçük yaşta Hz. Peygamber'e yetişen şanslı çocuklardan Mahmûd b. Rebî'in hatırladığı tatlı bir hatırasına göre evlerindeki bir kovadan Resûlullah ağzına su almış ve onun yüzüne püskürtmüştü.⁵¹

Evinde ve elinde yetişen sevgili Enes'in anlattığına göre Allah Resûlü ona, “*Oğulcuğum!*” diye hitap ederdi.⁵² Aynı Enes, Peygamberimizin kendisine olan sıcak ilgisini şöyle anlatır: “Ben Hz. Peygamber'e on sene hizmet ettim. Bana bir kere bile “*Öf!*” demedi, “*Niçin böyle yaptın?*” ve “*Neden şöyle yapmadın?*” da demedi.⁵³

Sevgili Peygamberimiz gençlere seslenirken, “*Ey gençler topluluğu!*”⁵⁴ hanımlara seslenirken ise, “*Ey hanımlar topluluğu!*”⁵⁵ gibi çeşitli hitap tarz-

³⁹ B6072 Buhârî, Edeb, 61.
⁴⁰ İM4177 İbn Mâce, Zühd, 16; HM12811 İbn Hanbel, III, 174.

⁴¹ HM19600 İbn Hanbel, IV, 379.

⁴² Tevbe, 9/128.

⁴³ M6363 Müslim, Fedâilü's-sahâbe, 134; T3820 Tirmizî, Menâkıb, 41.

⁴⁴ N268 Nesâî, Tahâret, 172.

⁴⁵ D5202 Ebû Dâvûd, Edeb, 135, 136.

⁴⁶ T3784 Tirmizî, Menâkıb 30.

⁴⁷ N712 Nesâî, Mesâcid, 19.

⁴⁸ B6003 Buhârî, Edeb, 22.

⁴⁹ B6354 Buhârî, Deavât, 31.

⁵⁰ B6203 Buhârî, Edeb, 112.

⁵¹ B1185 Buhârî, Teheccüd, 36.

⁵² D4964 Ebû Dâvûd, Edeb, 65.

⁵³ B6038 Buhârî, Edeb, 39; B2768 Buhârî, Vesâyâ, 25.

⁵⁴ T1081 Tirmizî, Nikâh, 1;

İM1845 İbn Mâce, Nikâh, 1.

⁵⁵ M241 Müslim, İmân, 132; M987 Müslim, Salât, 133.

larını kullanırdı. Ashâbından bazılarını uyarmak istediğinde, onları halkın içerisinde mahcup etmez, “*Bazı kimselere ne oluyor ki...!*” şeklinde hitap etmeyi tercih ederdi.⁵⁶ Hz. Âişe’nin anlattığına göre, herhangi bir kimse hakkında olumsuz bir şeyler anlatıldığında, “Falan kimseye ne oluyor ki!” demez, “*Bazılarına ne oluyor ki şöyle şöyle diyorlar!*” şeklinde ifade ederdi.⁵⁷

Allah’tan aldıkları bildirimleri, muhataplarına iletmekle yükümlü elçiler olmaları hasebiyle peygamberlerin aslî görevidir iletişim. Zira her biri Allah’tan aldıkları vahyi, iletilmesi gereken kimselere, en etkin iletişim yollarını kullanarak ulaştırmakla mükelleftirler. Risâlet görevi sadece alınan vahiyleri tebliğ etmekten ibaret değildi. Bu görev, vahiylerin izahını, talimini ve tatbikini de içermekteydi. Bunun için de Hz. Peygamber’in, çevresindeki insanlarla çok iyi bir iletişim içerisine girmesi gerekmektedir.

Hanımlara karşı son derece nazik ve kibar olan Sevgili Peygamberimiz, hem kendi eşleriyle hem de diğer Müslüman hanımlarla iletişimde de iyi bir örnekti. Çocukları çok seven ve önemseyen Rahmet Elçisi, onlarla âdeta çocuklaşmış; sakalaşarak, onlara selâm vererek, hâl hatırlarını sorarak onlarla iletişim kurmayı başarmıştır. Tevazu timsali olarak cariyelerle, kölelerle, hizmetçilerle de aynı sıcak ilgi ve ilişki içerisinde olmuş ve her birinin gönlünü kazanmıştır. Bedevîlerin karakterlerini çok iyi bildiği için onlarla da iletişimde zorluk çekmemiş, onlara da anlayabilecekleri bir dil ve üslûpla konuşmayı yeğlemiştir.

İnsanlara rehber olarak gönderilmiş olan Allah Resûlü’nün bütün hayatı, Kur’an’ın tabiriyle “*üsve-i hasene*” yani “*güzel bir örnek*” oluşturmaktaydı.⁵⁸ O, sadece abdest, dua, namaz, oruç ve hac gibi ibadetlerin uygulamasında değil, insanlarla ilişkilerde ve iletişimde de ashâbına, Müslümanlara ve bütün insanlığa hep örnek olmuştu.

⁵⁶ M6109 Müslim, Fedâil, 127.

⁵⁷ D4788 Ebû Dâvûd, Edeb, 5.

⁵⁸ Ahzâb, 33/21.